

Hoogleraar sociologie Tanja van der Lippe over de voldoening van een goed gevuld leven

We zijn druk, maar gelukkig

Tanja van der Lippe, hoogleraar sociologie van huishoudens en arbeidsrelaties aan de Universiteit Utrecht, doet onderzoek naar de vraag hoe mensen werk en privé combineren. Een belangrijk issue, ook binnen de zorg. Inspiratie voor verbeteringen vindt ze in het buitenland. "Wat betreft het combineren van arbeid en zorg kunnen we nog leren van Zweden."

Hoe verdelen mannen en vrouwen in hun relatie betaald werk en zorgtaken? En zijn ze tevreden met de hoeveelheid en kwaliteit van hun vrije tijd? Dat zijn de vragen die Tanja van der Lippe (50) als hoogleraar sociologie van huishoudens en arbeidsrelaties aan de Universiteit Utrecht probeert te beantwoorden. Ze is gefascineerd door het fenomeen 'familie' dat zij als het oudste instituut aller tijden beschouwt. Maar wel een instituut dat in deze tijd van flexibele werkuren en oprukkende social media permanent onderhoud vergt. Dit geldt misschien wel juist specifiek voor zorgprofessionals, die in sommige gevallen onregelmatige diensten hebben. Een manier van werken die een permanente inbreuk vormt op een gestroomlijnd privéleven. Voor jonge artsen komt daar nog bij dat zij in de beginfase van hun loopbaan forse werk-

weken draaien en geacht worden om op hetzelfde moment kinderen te krijgen.

Grote vraag: is de werk-privébalans echt een issue of valt het eigenlijk wel mee? "Ja, die balans is zeker een issue", stelt Van der Lippe, "maar uit onderzoek blijkt ook dat we Europees gezien gemiddeld genomen helemaal niet veel tijd besteden aan werk en zorgtaken. Sterker, Nederlanders besteden van alle Europese nationaliteiten het minste aantal uren aan betaald werk en zorgtaken. En toch voelen wij ons heel erg druk."

Van der Lippe haast zich te zeggen dat Nederlanders weliswaar veel klagen over drukte, maar dat de gemiddelde Nederlander tegelijkertijd een van de gelukkigste mensen ter wereld is. Zorgprofessionals die zich geleefd voelen, zijn dus door de bank genomen ook erg gelukkig. "Maar wat niet meehelpt", meent Van der Lippe, "is dat onze samenleving op tal van terreinen nog niet erg is ingericht op >

‘Fulltime werken leidt niet automatisch tot minder aandacht voor de kinderen’

> tweeverdieners, laat staan op zorgprofessionals die op zeer onregelmatige tijden aan het werk zijn. De openingstijden bijvoorbeeld van overheidsdiensten zoals het gemeentehuis zijn echt aan de krappe kant. Dat leidt tot stress. Of neem de schooltijden. We zijn het enige land in Europa waar kinderen bij een groot aantal scholen tussen de middag naar huis gaan. Het zogenaamde continuurooster is bij lange na niet overall ingevoerd.”

Inspirerende voorbeelden hoe het anders kan, zijn er genoeg, meent Van der Lippe. Daarbij bieden zowel Noord- als Zuid-Europa positieve elementen. “In Zweden en Finland is de kinderopvang super professioneel geregeld, met hoger opgeleid personeel en zeer ruime openingstijden. In deze landen past de opvang zich aan de wens van de ouders aan. In Nederland is dit vaak nog andersom: ouders moeten rennend van hun werk weg om op tijd bij de crèche te zijn. Wat betreft het combineren van arbeid en zorg kunnen we nog leren van Zweden. Het Scandinavische model is wel weer meer op het individu gericht. Als je daar 18 bent, word je geacht voor jezelf te zorgen.”

De zuidelijke landen zoals Italië en Spanje zijn volgens Van der Lippe meer gericht op de familie. “De voorzieningen voor kinderopvang liggen er op een lager niveau, maar vaak zijn het de grootouders die voor de kleinkinderen zorgen. Nog weer anders is het in de VS, waar hoger opgeleide vrouwen gemiddeld meer dan Nederlandse vrouwen werken en de zorg voor hun kinderen uitbesteden aan lager opgeleide vrouwen. Hoger opgeleide vrouwen in Nederland kiezen er toch vaker voor om zelf ook in ruime mate voor hun kinderen te zorgen.”

Volledige aandacht

De manier waarop voorzieningen in Nederland zijn geregeld, helpt dus niet altijd mee. Maar Van der Lippe concentreert zich op die aspecten waar ouders wel invloed op kunnen uitoefenen. Volledige aandacht voor het kind bijvoorbeeld. “Het draaien van volle werkweken hoeft hele-

maal niet per se nadelig te zijn voor de relatie tussen ouder en kind. Waar ouders wel voor op moeten passen is dat zij – als zij bij hun kind zijn – zich niet steeds laten afleiden door hun werk.” Ouders die zichzelf multitaskingkwaliteiten toedichten moeten dus beseffen dat zij tijdens het voorlezen van hun kind niet ook nog eens hun smartphone kunnen checken. “Halve aandacht voor je werk en halve aandacht voor het kind kan het gevoel van stress verhogen. Meer werkuren hoeven daarentegen niet slecht uit te pakken. “Als hoger opgeleiden meer uren werken, besteden zij minder tijd aan huishoudelijke taken, maar juist meer tijd aan hun kinderen. Dus voltijsd werken, leidt niet automatisch tot minder aandacht voor de kinderen”, aldus Van der Lippe.

Taakverdeling

Van der Lippe heeft als hoogleraar sociologie de positie van vrouwen flink zien veranderen. Vrouwen zijn sinds de jaren zeventig massaal de arbeidsmarkt opgegaan. Werkten toen nog maar 3 op de 10 vrouwen, inmiddels zijn dat er al zo'n 7 op de 10. Een grote verschuiving, hoewel vrouwen gemiddeld genomen niet meer uren zijn gaan werken. Toch is de emancipatie van de vrouw volgens Van der Lippe nog niet voltooid. “Waar het de economische zelfstandigheid betreft, een van de doelstellingen van het emancipatiebeleid van de overheid, zijn we er zeker nog niet. Op dit moment is nog maar de helft van de vrouwen economisch zelfstandig.” Wel is de taakverdeling thuis tussen de partners gelijkwaardiger geworden. “Dat komt niet zo zeer doordat mannen meer uren in het huishouden zijn gaan besteden, maar doordat vrouwen minder in het huishouden zijn gaan doen. Mannen zijn weliswaar meer tijd gaan besteden aan koken en het verzorgen van de kinderen, maar opruimen of schoonmaken doen zij nog niet veel.”

Zelf werkt Van der Lippe sinds enkele jaren weer fulltime. Daarvoor werkte ze net als haar partner vier dagen om de huishoudelijke taken én de zorg voor hun drie kleine kinderen te kunnen delen. Ze heeft een tip voor aanstaande ouders: “Maak voordat er kinderen komen duidelijke afspraken over de vraag hoeveel je allebei wilt blijven werken bij gezinsuitbreiding. Nog voordat er bij ons kinderen waren, hebben mijn partner en ik afgesproken dat we allebei vier dagen zouden gaan werken. Die onderlinge afspraak was heilig, tenminste zolang

de kinderen jong waren. Als kinderen klein zijn, hebben ze directe zorg nodig. Als ze wat ouder zijn, kun je tegen ze zeggen: je krijgt van mij alle aandacht, maar dan wel pas vanavond.”

Zelf kon Van der Lippe goed omgaan met de combinatie werk-privé. “Er zijn, eenvoudig gezegd, twee typen mensen; de mensen die van nature makkelijk integreren en de mensen die van nature segmenteren. Het eerste type bestaat uit mensen die makkelijk informatie en prikkels uit alle hoeken en gaten kunnen integreren. Dit zijn de mensen die op het werk door het thuisfront kunnen worden gebeld zonder dat ze daardoor afgeleid raken, ze voelen zich er niet drukker door. Ze functioneren ook goed als alles door elkaar heen loopt. Maar voor de segmenteerders is werk werk en thuis thuis. Als die twee werelden te veel door elkaar heen lopen, worden ze minder gelukkig en minder productief in wat ze doen.”

Zelf ziet Van der Lippe zich als een segmenteerder. “Dat ging altijd goed, maar ik kan me zomaar voorstellen dat segmenteerders, en dus ook ikzelf, het in de huidige tijd van smartphones en online prikkels steeds lastiger krijgen.” Zorgprofessionals raadt ze aan met elkaar in gesprek te gaan over welk type ze zijn. “Als je weet welk type je collega is, begrijp je ineens waarom een collega wel taken door elkaar heen kan laten lopen en jij niet. Inzicht in het karakter van de collega draagt bij aan onderling respect en begrip.”

Simpele wisselwerking

In zijn algemeenheid vindt Van der Lippe dat de combinatie werk-privé en de ervaren tijdsdruk vaak negatief wordt belicht. Ze deed onderzoek naar de positieve kanten van het combineren van werk en privé. Dit onderzoek bevestigde de stelling dat hard en goed werken juist positief kan uitpakken voor het privéleven. Simpel gezegd: wie op zijn werk goed functioneert, is thuis een plezieriger mens en als gevolg daarvan ook weer productiever op zijn werk. Een simpele, maar effectieve wisselwerking.”

Volgens Van der Lippe worden wetenschappelijke onderzoeken over dit onderwerp vaak benaderd vanuit een conflicttheorie: omdat zowel vrije tijd als een baan om tijd vragen, moeten deze twee zaken dus conflicteren. Maar zij spreekt dit tegen. “Die combinatie kan ook een verrijking zijn. Door te werken kun je je skills en netwerk uitbreiden, dat geeft energie. En daardoor kun je ook thuis een beter mens zijn.”

‘Inzicht in het karakter van de collega draagt bij aan onderling respect en begrip’

Pas de laatste jaren ziet Van der Lippe dat er meer aandacht komt voor de positieve kant van de combinatie werk-privé. “Twee partners met een fulltime baan hoeven zich niet per se drukker te voelen dan mensen zonder een fulltime baan. Een goed gevuld leven kan ook veel voldoening geven. Werken kan daar gewoon bij horen, zolang er ruimte is voor rust en reflectie.” Want Nederlanders zijn ook in hun vrije tijd heel actief. “Er wordt gesproken over de achterbankgeneratie, onze kinderen moeten overal mee naartoe, volgen vaak muzieklés én doen een sport. De aandacht voor de veeleisende participatiemaatschappij maakt het voor mij als onderzoeker interessant om te onderzoeken welke condities we nodig hebben om op een gezonde manier werk en privé te combineren, inclusief de zorg voor onze kinderen en ouders. Op dit moment geldt in ieder geval dat we al met al druk, maar gelukkig zijn.” <

Curriculum vitae

1963 geboren in Vlaardingen

1988 doctoraal Home Economics, Wageningen Universiteit

1993 Ph.D. Sociale wetenschappen Universiteit Utrecht (UU)

2003-heden hoogleraar sociologie van huishoudens en arbeidsrelaties

2005-2011 High Potential met Esther Kluwer met het programma 'Interdependencies between work and family life: an interdisciplinary approach of the work-family interface'. UU High potential Program

2011-heden afdelingshoofd en onderzoeksdirecteur afdeling sociologie UU

2013 European Research Council (ERC) Advanced Grant 'Investments in a sustainable workforce in Europe'